

Erzurum Merkez İlçede Et ve İthal Et Tüketme Durumunu İnceleyen Bir Araştırma

Semiha KIZILOĞLU¹ Rüveyda KIZILOĞLU²

ÖZET: Bu çalışmada, Erzurum ili kent merkezinde 287 hane ile görüşülerek, et tüketiminin ve ithal ete bakış açılarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, hanehalklarının Erzurum il merkezini en iyi şekilde temsil etmesi için, merkez ilçede bulunan mahalleler sosyo-ekonomik özelliklerine göre düşük, orta ve yüksek gelirli olmak üzere üç gruba ayrıldı. Hanelerin gelir düzeyi ile görüşülen kişinin eğitim durumu, hanelerin et satın alım sıklığı ve satın alırken dikkat edilen (hijyen ve marka) faktörler arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını ortaya koyabilmek amacıyla khi kare (X^2) analizi yapıldı. Araştırma sonuçlarına göre; Hanelerin % 76.66' sının yerli et tercih ettiğinin belirlenmiş olması nedeniyle, Erzurum il merkezinde ithal et tercih edilme oranının çok düşük olduğu söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Erzurum, ithal et, et, Et tüketimi, Khi-kare (X^2)

A Study Investigation The Status Related to The Meat and Imported Meat Consumption in The Center District of Erzurum

ABSTRACT: In this study, the determination of their perspectives on the meat consumption and the imported meat by consultation with 287 households in the city center of Erzurum province were aimed. In the research, neighborhoods in the central districts were divided into three groups that have the low, medium and high income according to their socio-economic characteristics to represent for the best way the city center of Erzurum of the households. The chi-square (X^2) analysis was conducted to determine whether there is or isn't any relationship among the factors which are frequency of the meat purchase and paid attention to buy the meat of the households the income level of households and the education level of the interviewed person. It was determined that 76.66% of the households preferred the local meat. It can be said that the preferring rate of the imported meat in the center of the province of Erzurum was very low.

Keywords: Erzurum, imported meat, meat, consumer meat, Chi-square(X^2)

¹ Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Erzurum, Türkiye

² Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Tokat, Türkiye
Sorumlu yazar/Corresponding Author: Rüveyda KIZILOĞLU, ruveyda.kiziloglu@gop.edu.tr

GİRİŞ

Türkiye’de artan nüfusun meydana getirdiği talep ve yükselen sosyo-ekonomik refah düzeyi et üretiminin artırılmasını zorunlu kılmaktadır (Aydın ve ark., 2010).

Nüfusun ihtiyaç duyduğu besin maddelerinin yeterli ve hızlı bir şekilde karşılanması gelecek kuşakların sağlıklı olarak yetişmesinde hayvancılık önemli bir yer tutmaktadır (Karakuş, 2011). Sağlıklı ve dengeli bir beslenmede, günlük protein gereksiniminin %40-50’si hayvansal kökenli gıdalardan karşılanmaktadır (Göğüş, 1986; Yaylak ve ark., 2010). Özellikle hayvansal protein gereksinimi için kırmızı et, beyaz etle birlikte önemli bir yer oluşturmaktadır (Akbulut, 2008). Genellikle ülkelerin gelişmişliği ve hayat standardının belirlenmesinde kişi başına düşen et ve hayvansal protein tüketimi önemli bir ölçüt olarak görülmektedir (Göğüş, 1986; Yücel, 2001). Türkiye’de kişi başına düşen günlük hayvansal protein miktarı çok düşük olup (26 g), Avrupa Birliği (27) ve Amerika Birleşik Devletleri’nde bu değer sırasıyla; 62 ve 74 gram düzeyindedir (FAO, 2011). Türkiye’de et tüketiminin düşük olmasının temel nedenlerinden birisi, tüm dünyada olduğu gibi, diğer gıdalara göre pahalı olmasıdır (Tömek, 1989). Günümüzde hayvansal ürün tüketim düzeyi, ülkelerin gelişmişlik göstergesi olarak ele alınmaktadır. Bunun nedeni; et, süt, yumurta gibi hayvansal proteinli gıdaların insan beslenmesindeki önemidir. Gelişmekte olan ülkelerde sosyal ve ekonomik gelişmelerine paralel olarak hayvansal ürün tüketim yapısı değişmekle birlikte tüketim miktarları giderek artmaktadır (Kan ve Direk, 2004). İnsanların dengeli ve yeterli beslenmesi için et üretimini artırmaya yönelik çabaların yanında, tüketicilerin et tüketim davranışlarının belirlenmesi büyük bir öneme sahiptir. Et tüketim davranışlarının bölgesel ve özellikle yöresel olarak saptanması, tüketicilerin et çeşidi, etin işlenmesi ve sunumu gibi konularda tercihlerinin belirlenmesi açısından önemlidir. Et tüketimi yeterli protein alınması bakımından insan sağlığı için gerekli bir besin maddesidir. Ancak son yıllarda sağlık nedeniyle kırmızı et tüketimi tartışılmaktadır. Tüketim yapısının oluşmasında sosyokültürel yapı, alışkanlıklar ve ekonomik durumlar etkili olmaktadır. Geleneksel yapı ve alışkanlıklar da tüketimi etkilemektedir. Bunların yanı sıra ete olan talebi, etin fiyatının artması, artan fiyata karşı ithal et satımının başlanması da etkilemektedir.

Türkiye’de tüketicilerin ithal hayvansal ürünler ilgili davranışlarını araştıran çalışmalar incelendiğinde; Karabaş (2012), Ankara ilindeki tüketicilerin ithal hayvansal gıdaların tüketimi konusunda tüketicilerin tutum ve davranışları üzerinde etkili olan; sosyal, ekonomik, demografik ve inanç faktörleri logit regresyon analizi ile belirlemeye çalışmıştır. Aydın ve ark. (2011), çalışmalarında Türkiye’de kırmızı et fiyatlarında 1985-2010 yılları arasında meydana gelen değişimler; önemli ekonomik olaylar ile kasaplık hayvan ve kırmızı et ithalatı kararları çerçevesinde incelenmeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda, son dönemlerde uygulanan politikaların yetersizliği neticesinde, canlı hayvan ve kırmızı fiyatlarındaki istikrarsızlık mali risk üretici ve artan mali risk üreticilerin hedef ve beklentilerini olumsuz yönde etkilemiş olduğuna varılmıştır. Karakuş (2011), Türkiye’de kasaplık canlı hayvan ve kırmızı etin dışarıdan ithaline izin verilmesi sonucu oluşan ve ileride olması muhtemel sonuçlarını ortaya koymaya çalışmıştır. İthalat ile Türkiye hayvan yetiştiricilerinin olumsuz ve telafi edilemeyecek şekilde etkilenmelerine karşın önlemler alınmaması karşılığında, et ithali ile etlerde meydana gelen geçici düşük fiyatlar yetiştiricinin elindeki hayvanları kasaba göndererek hayvancılık faaliyetine son vermeleri anlamına geldiği buda tecrübeli üreticilerin yetiştireceği genç neslin yeni faaliyet kollarına kayacağı sonucunu doğuracağı çalışmada ortaya konulmuştur. Aydın ve ark. (2010), çalışmalarında; Kars, Erzurum ve Ankara illerinden toplam 82 entansif sığır besi işletmesi sahibiyle görüşerek, kırmızı ette yaşanan kriz ile ithalat kararı alınmasını doğuran sürecin nedenlerinin, canlı hayvan ile kırmızı et ithalatı hakkındaki besiciler görüşlerinin, ithalat kararının besiciler üzerindeki etkilerinin, sektörde olası yansımaların ve ileriye dönük çözüm önerilerinin tespit edilmesi amaçlamışlardır. Sonuç olarak; ulusal çıkarların korunması açısından orta ve uzun dönemde canlı hayvan ile kırmızı et ithalat kararından vazgeçilmesi, gümrük vergilerinin artırılması ve ülke genelinde besicilik faaliyetinde üretim maliyetini azaltıcı, verim ve kaliteyi teşvik edici nitelikte ve etkin hayvancılık politikalarının süratle hayata geçirilmesi büyük önem taşıdığı belirlenmiştir.

Tüketim yapılarının modellenmesinde çok sayıda yöntem kullanılmaktadır (Bellemare and Barrett, 2006). Türkiye’de çalışmalar incelendiğinde Şanlıurfa ilinde yapılan araştırmada et ve et ürünleri tüketimini

etkileyen faktörler, standart devamlı talep modellerine göre belirlenmiştir (Karlı ve Bilgiç, 2007). Et tüketim yapısını klasik anlamda inceleyen çok sayıda çalışma mevcuttur (Richardson, 1994; Yıldırım ve ark., 1998; Kaabia et al., 2001; Sanchez et al., 2001; Corsi and Novelli, 2002; Gracia and Zeballos 2003; Aygün ve ark., 2004; Atay ve ark., 2004; Aygün ve ark., 2004; Kara ve ark., 2004; Gündüz ve ark., 2006; Sarıözkan ve ark., 2007; Karakuş ve ark., 2008; Karakaş, 2010).

Et tüketimi ekonometrik olarak da modellenmiştir (Özçiçek, 2003; Alfnes, 2004; Miran ve Akgüngör, 2005; Jabarin, 2005; Tosun, 2006; Mutlu, 2007; Rydell et al., 2008; Sepúlveda et al., 2008; Yen et al., 2008; Cankurt ve ark., 2010).

Bu araştırmanın amacı, Erzurum merkez ilçede yaşayan hanehalklarının et tüketimini ve ithal ete bakış açılarını belirlenmiştir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Bu Araştırmanın materyalini, Erzurum ilçe merkezindeki kentsel alanda ki hanelerden anket yoluyla elde edilen veriler oluşturmuştur.

Örnekleme Yöntemi

Ana kitlenin en iyi düzeyde temsil edilecek örnek sayısının belirlenmesinde oransal yaklaşımdan yararlanılmıştır (Miran, 2003).

$$n = \frac{Np(1-p)}{(N-1)\sigma_p^2 + p(1-p)}$$

n= örnek büyüklüğü, N= populasyon büyüklüğü (TUİK, 2011), p= tahmin oranı (0.5 maksimum örnek büyüklüğü için), σ_p^2 = oran varyansı (maksimum örnek hacmine ulaşmak için % 95 güven aralığında tablo değeri 1.96 ve % 5 hata payı ile). Ana kitleyi oluşturan hanehalklarının özellikleri başlangıçta bilinmediği için, örnek hacmini maksimum kılacak şekilde p=0.5 olarak alınmış ve örnek hacmi 287 hanehalkı olarak bulunmuştur. Görüşülecek hanehalkı sayısının belirlenmesinde, yerleşim birimlerinin toplam popülasyon içindeki payları esas alınmış (Engindeniz ve Çukur, 2003; Armağan

ve Akbay, 2007; Pazarlıoğlu ve ark., 2007) ve örneğe alınan hanehalkları tesadüfi olarak belirlenmiştir.

Analiz Yöntemi

Tek veya birden fazla faktörü bir arada incelemek üzere veriler sınıflandırılarak gerekli istatistiksel yöntemlerle test edilmiştir. Hanelerin gelir düzeyi ile görüşülen kişinin eğitim durumu, hanelerin et satın alım sıklığı ve satın alırken dikkat edilen (hijyen ve marka) faktörler arasında herhangi bir ilişki olup olmadığını ortaya koymak amacıyla khi kare (X^2) analizi yapılmıştır. X^2 'nin formülü aşağıdaki gibidir (Gujarati, 1995; Mirer, 1995):

$$X^2 = \sum_{i=1}^k \frac{(O_i - E_i)^2}{E_i}$$

Formülde; X^2 =Khi kare değeri, O_i =Gözlenen frekans değeri, E_i =Beklenen frekans değeridir.

BULGULAR

Gelirin, et tüketim tercihi üzerine olan etkisini araştırmak için görüşülen hanehalklarının gelir grupları düşük (1.000 TL ay⁻¹ ve daha az gelire sahip olan haneler), orta (1001-2000 TL ay⁻¹) ve yüksek (2001 ve daha fazla gelire sahip haneler) olmak üzere 3 gruba ayrılmıştır. Araştırma kapsamında yer alan hanehalklarının, % 27.18'i düşük gelirli, % 40.42'si orta gelirli ve geriye kalan % 32.40' ı da yüksek gelirli oluşturmuştur. Alış-verişler hane reisi tarafından yapıldığından incelenen hanelerde gelir gruplarına göre hane reisinin eğitim durumu çizelge 1'de verilmiştir. Buna göre, anket yapılan hane reisinin ortalama olarak % 0.35' i okur-yazar, % 21.95' i ilköğretim mezunu, %16.38'i ortaokul mezunu, % 29.27'si lise mezunu ve % 26.48'i üniversite mezunu ve % 5.57 sinde yüksek lisans veya doktorasının yapmış olduğu belirlenmiştir. İncelenen hane reisinin eğitim durumu ile gelir düzeyi arasında bir bağımlılık vardır (P<0.01).

Çizelge 2' de kentsel yerleşim yerinde ikamet eden hanelerin gelir grupları itibariyle ortalama hanehalkı kullanılabilir gelirleri, toplam tüketim harcamaları, toplam hayvansal ürünler harcamaları ile ortalama hanehalkı genişlikleri verilmiştir. Çizelgede görüldüğü gibi, anket sonuçlarına göre ortalama hane halkı genişliği 4.23 olarak bulunmuştur.

Çizelge 1. Hane reisinin eğitim durumu

Gelir Gurupları	Okur-Yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Üniversite	Lisansüstü
Düşük	-	32	16	23	7	-
Orta	1	26	24	42	21	2
Yüksek	-	5	7	18	48	14
Toplam	1	63	47	84	76	16
%	0.35	21.95	16.38	29.27	26.48	5.57
X ² = 93.731		Sd = 10		P = 0.000		

Çizelge 2. Kentsel yerleşim yerlerinde incelenen hanelerin özellikleri

Gelir Grupları	Aylık Ortalama Gelir (TL) D	Aylık Ortalama Harcama (TL) A	Aylık Ortalama Gıda Harcaması (TL) B	Aylık Ort. Hay. Ürünler Harcaması (TL) C	Oran (B/A)	Oran (C/B)	Ortalama Hanehalkı Genişliği (Kişi)	Oran (D/A)
Düşük	745.94	725	293.01	95.51	40.42	32.60	4.03	97.19
Orta	1680.00	1530.00	546.01	193.49	35.69	35.35	4.05	91.07
Yüksek	3560.00	2750.00	997.15	272.90	36.25	27.38	4.03	77.25
Genel	2033.00	1707.00	624.65	192.60	36.59	30.83	4.23	28.55

Kentsel yerleşim yerinde yaşayan en yüksek gelir grubunda bulunan hanelerin ortalama geliri, en düşük gelir grubunda bulunan hanelerin ortalama gelirinin yaklaşık olarak 4.78 katıdır. Aylık ortalama toplam harcamaların hane geliri içindeki oranı % 28.55' dir. Ortalama hanehalkı harcamaları içinde gıda harcamalarının aylık ortalama harcamanın % 36.59' nu oluştururken, gıda harcamaların % 30.83' ü hayvansal ürünlere ayrıldığı tespit edilmiştir. Hanehalklarında aylık hayvansal ürünler tüketim harcamaları değeri mutlak olarak gelir düzeyi ile orantılı olarak artmakta olduğu gözlenirken oransal olarak bir azalma olduğu gözlenmiştir. Örneğin; toplam gıda harcamaları içindeki oranı, en düşük gelir grubunda % 32.60 iken, en yüksek gelir grubunda bu oran % 27.38 olduğu tespit edilmiştir. Çizelge 2' de görüleceği üzere, hanehalklarında aylık ortalama gıda harcamalarının toplam harcamalardaki payı gelir yükseldikçe azalmaktadır. Örneğin, en düşük gelir grubundaki haneler gelirlerinin % 40.42' sini, en yüksek gelir grubundaki haneler ise % 36.25' ni gıda harcamalarına ayırmaktadır.

Erzurum ili merkez ilçede kentsel alanda hanehalklarının gelir gurupları itibariyle hayvansal ürünler tüketim miktarları Çizelge 3' de verilmiştir. Kentsel alanda hanelerin aylık ortalama kırmızı et tüketim miktarı 3.30 kg ile 5.64 kg arasında olup, ortalama 4.98 kg olarak bulunmuştur. Anket sonuçları gelir yükselmesine para-

lel olarak kırmızı et tüketim miktarının da arttığı, ortalama hanehalkı genişliği dikkate alınarak kişi başına kırmızı et tüketimi hesaplandığında kentsel alanda kişi başına düşen kırmızı et tüketimi 1.18 kg ay⁻¹ olduğu bulunmuştur. Kırmızı ette olduğu gibi, beyaz etinde de gelir düzeyi yükseldikçe ortalama tüketim miktarı da giderek artış eğilimi göstermektedir. Kişi başına beyaz et tüketimi kentsel alanda aylık 2.74 kg' dır. İncelenen hanelerde aylık ortalama tereyağı tüketim miktarı 5.31 kg hane⁻¹ olarak hesaplanmıştır. Genel olarak, gelir yükseldikçe tereyağı tüketiminin de arttığı görülmektedir. Kişi başına tereyağı tüketimi ise kentsel alanda aylık ortalama 1.26 kg olarak saptanmıştır. Yine çizelge 3 incelendiğinde, kentsel kesimde aylık ortalama taze süt tüketimi 12.84 litre/hane olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi yükseldikçe hanehalkının ortalama taze süt tüketimi yükselmektedir. Kişi başına süt tüketimi kentsel kesimde 3.04 litredir. Kişi başına yoğurt tüketimi ise 2.10 kg' dır. Çizelge 3 incelenmeye devam edilirse, Erzurum ilçe merkezinde hanehalkı başına peynir tüketimi 0.98 kg ay⁻¹ olarak saptanmıştır. Kentsel alanda ortalama olarak ayda 28.06 adet/hane yumurta tüketilmektedir. Anket yapılan hanelerde kişi başına ortalama aylık yumurta tüketimi kentsel kesimde 6.65 adettir.

Anket yapılan hanelerde et alım sıklığı, gelir düzeylerine göre haftada birden fazla, haftada bir, on beş günde bir ve ayda bir şeklinde belirlenmiştir. Et alım

Çizelge 3. Hanelerin gelir grupları itibariyle hayvansal ürünler tüketim miktarları

Ürün Grup Gelir Grupları	Kırmızı Et (kg ay ⁻¹)	Beyaz Et (kg ay ⁻¹)	Diğer Et Ürünleri (kg ay ⁻¹)	Tereyağı (kg ay ⁻¹)	Taze Süt (lt ay ⁻¹)	Yoğurt (kg ay ⁻¹)	Peynir (kg ay ⁻¹)	Diğer Süt Ürünleri (kg ay ⁻¹)	Yumurta (adet ay ⁻¹)
Düşük	3.30	12.88	-	2.04	3.76	3.48	2.44	0.60	22.04
Orta	5.64	11.53	-	9.20	17.04	11.92	5.64	4.40	25.88
Yüksek	5.58	10.24	3.76	4.68	17.72	11.16	4.40	1.24	36.26
Ortalama	4.98	11.55	1.25	5.31	12.84	8.85	4.16	2.08	28.06

Çizelge 4. Et satın alım sıklığı

Gelir Grupları	Haftada 2-3 kez		Haftada bir		On beş günde bir		Ayda bir		
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	
Düşük	4	5.13	8	10.26	53	67.94	13	16.67	
Orta	7	6.03	50	43.11	26	22.41	33	28.45	
Yüksek	26	27.96	46	49.46	15	16.13	6	6.45	
Ortalama	37	12.89	104	36.24	94	32.75	52	18.12	
X ² = 99.820		Sd = 6		P = 0.000					

Çizelge 5. Et satın alımında dikkat edilen özellikler*

Gelir Grupları	Tazelik	Fiyat	Hijyen	Kalite	Marka	Ucuzluk
				Frekans		
Düşük	68	47	46	46	48	26
Orta	95	73	41	53	47	30
Yüksek	83	46	63	52	54	12
Ortalama	82	55.33	50	50.33	49.67	22.67
				%		
Düşük	87.18	60.26	58.97	58.97	61.54	33.33
Orta	81.89	62.93	35.34	45.69	40.52	25.86
Yüksek	89.25	49.46	67.74	55.91	58.06	12.90
Genel	85.71	57.84	52.26	52.61	51.92	23.69
			X ² = 23.648		X ² = 10.339	
			sd = 2		sd = 2	
			P = 0.000		P = 0.006	

*Birden çok seçeneğe cevap verildiği için toplam 100' ü aşmaktadır.

sıklığı haftada birden fazla olanların oranı gelir grupları itibariyle % 5.13, % 6.03 ve % 27.96'dır. Haftada bir kez et alanların oranı % 10.26, % 43.11 ve % 49.46, on beş günde bir et alanların oranı % 67.94, % 22.41 ve % 16.13 ve ayda bir kez et alanların oranı ise % 16.67, % 28.45 ve % 6.45 olarak bulunmuştur. Ortalama olarak hanelerin % 18.12'si ayda bir, % 32.75'i on beş günde bir, % 36.24' ü haftada bir ve % 12.89' u ise haftada birden fazla kez et aldıkları belirlenmiştir. Bu da hanelerin büyük oranda on beş günde bir kez et satın aldıklarını ortaya koymaktadır (Çizelge 4). Hanelerin gelir düzeyi ile et satın alım sıklığı arasında anlamlı

ilişki saptanmıştır (P<0.01). Çizelge 4 incelendiğinde hanelerin gelir seviyesi arttıkça et alım sıklığının arttığı gözlenmektedir.

Çizelge 5' de gelir gruplarına göre eti satın alırken dikkat ettikleri özellikler verilmiştir. Erzurum ili merkez ilçede hanelerin göz önüne aldıkları en önemli özellikleri etin tazeliği (% 85.71), fiyatı (% 57.84) ve kalitesi (% 52.61)'dir. Tüm gelir grupları etin taze olmasına önem vermektedir. Gelir seviyesi arttıkça et satın alımında ucuzluğun önemi giderek azalmaktadır (Çizelge 5).

Çizelge 6. Et tüketiminde fiyatın etkisi

Gelir Grupları	Kesinlikle Önemli		Önemli		Önemsiz		Kesinlikle Önemsiz	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Düşük	60	76.92	13	16.67	4	5.13	1	1.28
Orta	48	41.38	59	50.86	7	6.03	2	1.72
Yüksek	35	37.63	29	31.18	28	30.12	1	1.08
Genel	143	49.83	101	35.19	39	13.59	4	1.39

Çizelge 7. Kırmızı Et Alım Tercihi

Gelir Grupları	Yerli		İthal		Fark Etmez	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Düşük	44	56.41	18	23.08	16	20.51
Orta	95	81.90	5	4.31	16	13.79
Yüksek	81	87.10	-	-	12	12.90
Genel	220	76.66	23	8.01	44	15.33

Çizelge 8. Hanelerin et tüketim miktarı (kg ay⁻¹) ve satın aldıkları fiyat (TL)

Gelir Grupları	2009 Yılı		2010 (ilk altı ay)		2010 (son altı ay)	
	Miktar (kg ay ⁻¹)	Fiyat (TL)	Miktar (kg ay ⁻¹)	Fiyat (TL)	Miktar (kg ay ⁻¹)	Fiyat (TL)
Düşük	3.96	11.33	3.32	14.79	3.28	13.91
Orta	6.64	16.14	5.68	22.27	5.60	22.42
Yüksek	6.04	15.30	5.60	20.91	5.56	20.52
Genel	5.68	14.56	5.00	19.79	4.96	19.49

Hanelerin eti satın alırken dikkat ettikleri özelliklerden hijyen ve marka ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki vardır ($P < 0.05$).

Hanelerin et tüketiminde fiyatın bir etkisi olup olmadığını tespit etmek için kesinlikle önemli, önemli, önemsiz ve kesinlikle önemsiz olarak derecelendirme yapıldığında gelir seviyesi arttıkça kesin önemlilik azalış gösterdiği dikkat çekmektedir. Kentsel alanda hanelerin ortalama olarak % 49.83'ü kesinlikle önemli derken % 1.39 kesinlikle önemsiz bulmuşlardır (Çizelge 6).

Hanelerin et alım tercihinde gelir seviyesi arttıkça yerli etti tercih etmekle beraber ortalama da % 76.66'nın yerli etti tercih ederken gelir seviyesi arttıkça ithal et tercihinin azaldığı tespit edilmiştir. Hanelerin gelir seviyesi ile ters ilişkili olmakla beraber ortalama % 15.33'nün ithal veya yerli ettin önemli olarak bulmaktadır (Çizelge 7).

Çizelge 8'de görüşülen kişilerin 2009 ve 2010 et tüketim miktarları ve satın aldıkları fiyatları gösterilmiştir. Etin fiyatının yükselmesinden dolayı devletin fiyatları düşürmek için izlediği politikalarından biri de

2010 yılının ilk yarısından sonra et ithalatlı gerçekleştirmek olmuştur. 2009 yılında gelir gruplarında tüketim miktarı değişiklik göstermekle beraber en fazla yüksek grubu 6.04 kg ile en fazla tüketen iken 2010' in ikinci yarısından sonra orta gelir grubu (5.60 kg ay⁻¹) en fazla tüketen grup olarak gözlenmiştir. 2010' in ilk yarısında fiyatlar geçen yıla göre % 35.92 artış gösterirken, 2010'in son döneminde % 33.86 oranında artış olduğu hesaplanmıştır. Yani devlet fiyat düşürme politikasında Erzurum ili merkezde tüketiciler 2010 yılının ilk yarısına göre son yarısına da % 1.52 oranında daha düşük fiyata satın almıştır. Tüketim miktarına bakılırsa; 2010'un ilk yarısında fiyatlar geçen yıla göre % 11.97, son yarısında ise % 12.68 oranında azalış gösterirken aynı şekilde tüketiciler 2010'in yılının ilk yarısına göre son yarısına da % 0.8 oranında daha düşük tükettikleri saptanmıştır. Fiyatların düşmesi tüketilen et miktarında bir artışa değil de aksine bir azalışa sebebiyet vermiştir.

SONUÇ

Erzurum ili kent merkezinde 287 hane ile görüşülerek et tüketimini ve ithal ete bakış açılarını belir-

lenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında, büyük çoğunluğunun (% 40.42) orta gelirli hanelerin oluşturduğu araştırmanın sonucunda X^2 analizine göre; gelir ile hane reisinin eğitim durumu, et satın alım sıklığı, hijyen ve markası arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Hanelerin ortalama gelirleri 2033.00 TL olup 1707.00 TL aylık ortalama harcama yaptıkları tespit edilmiştir. Görüşülen hanelerin aylık harcamalarının yüzde % 11.28 et harcaması olduğu tespit edilmiştir.

Hanelerin % 76.66'sının yerli et tercih et ettiği göz önüne alınırsa, Erzurum ili il merkezinde ithal et tercih edilme oranı çok düşük olduğu söylenebilir. İthal eti fiyatı daha düşük olduğundan düşük gelir grubu daha fazla (% 23.08) tercih etmektedir.

İthal etin 2010 yılının son altı ayında Türkiye'ye girdiğini göz önüne alırsak, araştırma sonucunda ithal et tüketim olmayınca artan yerli et fiyatına karşın tüketimde dikkate değer bir düşüş yaşanmadığı tespit edilmiştir. Bu da güven, kalite ve markanın önemli çıkmasının nedenini açıklamaktadır.

Araştırmanın sonucu olarak; artan yerli et fiyatına çözümlü olarak et ithal etmek önemli bir çözüm olmadığı çünkü hanelerin yerli etin fiyatından çok etin hijyen, markası ve güvenilir olmasını daha fazla önemli bulup, fiyatı daha düşük olan ithal etten satın almak yerine tükettiği et miktarlarını azaltma eğilimi gösterdiği tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Alfnes, F., 2004. Stated preferences for imported and hormone-treated beef: application of a mixed logit model. *European Review of Agriculture Economics*, 31(1):19-37
- Atay, O., Gokdal, O., Aygun, T., Ulker, H., 2004. Aydın ili Cine ilçesinde kırmızı et tüketim alışkanlıkları. 4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi, 1-4 Eylül 2004, Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Isparta, 348-354.
- Armağan, G., Akbay, C., 2007. An econometric analysis of urban households' animal products consumption in Turkey. *Applied Economics*, 1-8.
- Aydın, E., Can, M.F., Yılmaz, A.Y., Cevger, Y., Sakarya, E., 2010. Türkiye'de canlı hayvan ve kırmızı et ithalatı kararlarının sığır besicileri üzerine etkileri. *Veteriner Hekim Dergisi*, 81(2): 51-57.
- Aydın, E., Yılmaz, A.Y., Can, M.F., Cevger, Y., Sakarya, E., İşbilir, S., 2011. Türkiye'de son 25 yılda kırmızı et fiyatlarındaki

değişimler ve ithalat kararlarının etkilerinin analizi. *Veteriner Hekim Dergisi*, 82(1): 3-13.

- Aydın, A., 2004. Health and omega-3 fatty acids (in Turkish). İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sağlıkta ve Hastalıkta Beslenme Sempozyum Dizisi No: 41 Kasım 2004. 181-189.
- Aygün, T., Karakuş, F., Yılmaz, A., Gökdal, O., Ülker, H., 2004. Van ili merkez ilçede kırmızı et tüketim alışkanlığı. 4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi, 1-4 Eylül 2004, Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Isparta, 361-364.
- Bellemare, M.F., Barrett, C.B., 2006. An ordered tobit model of market participation: evidence from Kenya and Ethiopia. *American Journal of Agricultural Economics*, 88(2): 324-337.
- Corsi, A., Novelli, S., 2002. Consumers "Willingness to Pay a Price for Organic Beef Meat" Xth EAAE Congress, Zaragoza-Spain.
- FAO, 2010. Food consumption. <http://www.fao.org/economic/ess/food-securitystatistics/en/> (Erişim tarihi: 01.10.2011).
- Göğüş, A.K., 1986. Et teknolojisi. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 991, Ders Kitabı: 291.
- Gracia, A., Zeballos, G., 2003. Consumers and retailers attitudes towards beef traceability and country of origin labelled beef. 83rd EAAE Seminar, Crete-Greece.
- Gujarati, N.D., 1995. Basic econometrics. McGraw-Hill. Third Edition. USA.
- Gündüz, O., Esengün, K., Göktoğa, Z., G., 2006. Ailelerin et tüketimleri üzerine bir araştırma: Tokat ili örneği. VII. Tarım Ekonomisi Kongresi Cilt II. 13-15 Eylül 2006, Antalya, 1152-1160.
- Jabarin, A.S., 2005. Estimation of meat demand system in Jordan: an almost ideal demand system. *International Journal of Consumer Studies*, 29: 232-238.
- Kaabia, M.B., Angulo, A.M., Gil, J.M., 2001. Health information and the demand for meat in Spain. 71st EAAE Seminar, Zaragoza-Spain.
- Kan, A., Direk, M., 2004. Course of red meat prices in the Konya province. *Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(34): 35-40.
- Kara, M.K., Eyduran, E., Özdemir, T., Zer, C., 2004. Van'da et ve arı ürünleri tüketim alışkanlıkları üzerine bir araştırma. 4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi Bildiri Kitabı, 01-03 Eylül 2004, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 661-664.
- Karabaş, S., 2012. Tüketicilerin ithal hayvansal ürünler karşısındaki tutum ve davranışlarının logistik regresyon analizi ile tahmini. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15 (24): 59-64.
- Karakaş, G., 2010. Tokat ili kentsel alanda et ve et ürünleri tüketiminde tüketici kararlarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış)*, Tokat.
- Karakuş, K., Aygün, T., Alarşlan, E., 2008. Gaziantep ili merkez ilçede kırmızı et tüketim alışkanlıkları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 18(2): 113-120.

- Karakuş, K., 2011. Türkiye'nin canlı hayvan ve kırmızı et ithaline genel bir bakış. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(1): 75-79.
- Karlı, B., Bilgiç, A., 2007. Factors affecting meat and meat products consumption quantities in Sanlıurfa province. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20(1): 127-136.
- Miran, B., 2003. Temel istatistik. Ege Üniversitesi Basımevi. ISBN 975-9308800 Bornova İzmir.
- Miran, B., Akgüngör, S., 2005. The effect of mad cow (BSE) scare on beef demand and sales loss: The Case of İzmir. *TÜBİTAK Turkish Journal of Veteriner Animal Science*, 29: 225-231.
- Mirer, T.W., 1995. Economic statistic and econometrics. 3rd Edition, Prentice Hall, Inc., New Jersey.
- Mutlu, S., 2007. Gıda güvenirliliği açısından tüketici davranışları (Adana kentsel kesimde kırmızı et tüketim örneği). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Basılmamış), Adana.
- Özçiçek Dölekoğlu, C., 2003. Tüketicilerin işlenmiş gıda ürünlerinde kalite tercihleri, sağlık riskine karşı tutumları ve besin bileşimi konusunda bilgi düzeyleri (Adana Örneği), TEAE, Yayın No: 105, Ankara.
- TUIK, 2011. Fisheries statistics. <http://www.tuik.gov.tr/balikkilik-dagitimapp/balikkilik.zul> (Erişim tarihi: 12.05.2012)
- Sarıözkan, S., Cevger Y., Demir, P., Aral, Y., 2007. Erciyes üniversitesi veteriner fakültesi öğrencilerinin hayvansal ürün tüketim yapısı ve alışkanlıkları. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(3): 171-179.
- Sanchez, M., Sanjuan, A.I., Akl, G., 2001. The influence of experience in consumption and personal attitudes on the purchase of lamb and beef. 71st EAAE Seminar, Zaragoza-Spain.
- Sepulveda, W., Maza, M.T., Mantecon, A.R., 2008. Factors that affect and motivate the purchase of quality-labelled beef in Spain. *Meat Science*, 80(4): 1282-1289.
- Pazarlıoğlu, M.V., Miran, B., Ucdogruk, S., Abay, C., 2007. Using econometric modelling to predict demand for fluid and farm milk: A case study from Turkey. *Food Quality and Preference*, 18: 416-424.
- Richardson, N.J., 1994. UK consumer perceptions of meat. *Proceedings of the Nutrition Society*, 53: 281-287.
- Rydell, S., A., Harnack, L.J., Oakes, J.M., Story, M., Jeffery, R.W., French, S.A., 2008. Why eat at fastfood restaurants: reported reasons among frequent consumers. *Journal American Dietetic Association*, 108(12): 2066-2070.
- Tosun, Ö.O., 2006. Antalya ilinde tüketicilerin kırmızı et satın alım yerleri tercihlerinin analizi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi (Basılmamış), Isparta.
- Tömek, S., 1989. Et teknolojisine giriş. Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, Çoğaltma Yayın No:65.
- Yıldırım, İ., Acar, İ., Uluat, Ş., 1998. Van ili merkez ilçede kırmızı et tüketim yapısı. *Doğu Anadolu Tarım Kongresi*, 14-18 Eylül, Erzurum, 1636-1644.
- Yen, S.T., Lin, B.H., Davis, C.G., 2008. Consumer knowledge and meat consumption at home and away from home. *Food Policy*, 33: 631-639.
- Yücel, A., 2001. Et ve su ürünleri teknolojisi. IV. Baskı. Uludağ Üniversitesi. Ziraat Fakültesi Ders Notları, No: 47.
- Yaylak, E., Taşkın, T., Koyubenbe, N., Konca, Y., 2010. İzmir ili Ödemiş ilçesinde kırmızı et tüketim davranışlarının belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Hayvansal Üretim*, 51(1): 21-30.